

Nro 12.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Költ Bétsben Februariusnak 10-dik napján 1794.
esztendőben.*

London.

Nemtsak a' Frantzia Országból, hanem Angliából hozzánk érkezett levelek is bizonyosnak lenni mondják, hogy a' *Brest*ből ki ment Fr. Flotta a' Britanniai tengerben, az úgy nevezett Canálban, melly Anglia és Frantzia Országok közt vagyon, ólalkodik, kétség kívül a' napkeleti és napnyugoti Indiákról jövő gazdag kereskedő hajók után. Erre való nézve egynéhány hajókat ki küldött a' tengeri dolgokra ügyelő Tanács a' nevezett tengerbe, mellyek jól értvén mesterségeket, árgusi izemekkel fognak az ellegető hajóinak mozdulásaira vigyázni. A' *Kon*

M

polyba rendeltetett Anglus követ immár el bútszótt a' királytól, és ma holnap útnak fog indulni. — Eggynehány napokkal ennekelőtte különös conferentziát, avagy titkos gyűlést tartott a' Londoni belső ministerekkel, melynek tárgyát senki is ugyan bizonyosan nem tudhattya, de még is sokan vetnek hozzá. A' Scanderonából, vagy értelmesebben, *Alexándriából* az a' kedvetlen hír érkezett Londonba, hogy a' *Mekká*ból elszendőként menni szokott, és mostan is gazdag pompával oda menni igyekezett *Caravane*, azon új vallást koholt Arabiai tsavargó emberek által, a' kikről nem régiben emlékeztünk vala, meg támadtatott, és minden kintseitől, 's drága portékáitól meg fosztattatott, a' melly nem kis kárt és akadályt okozott a' Török kereskedésnek (m).

*Antigó*ból (az Anglusokhoz tartozó Amériikai Antillai szigetből) azt a' kedvetlen hírt vette a' Londoni ministerium, hogy az úgy nevezett sárga hideg, melly *Filadelfiában*, és új *Eborakumban* sok ezer embert meg ölt, oda is bé tsúfzott, és nemcsak sok lakosokat, hanem katonákat is, 's nevezetesen 40 hadi tisztelet a' más világra küldött. — Közönségesen beszéltek Londonban, hogy *Corsica*, a' melly eddig Fr. Országhoz tartozott, a' *Toscánai*, avagy *Hetruriai* nagy hertzezséggel fog öfzve kaptsonatni, 's az által sok kereskedésbeli jussok és szabadságok engedtetni Angliának. A' melly kettős környülállástól függ.

(m.) Scanderona Syriában fekvő gazdag kereskedő Török város az *Ayasi* tenger öblénél, holott az Anglusoknak, Hollandusoknak, és Génuaiaknak Consuljaik vagynak, az az, olylyatén *Agenseik*, a' kik a' nemzetekbeli kereskedésre vigyáznak. A' tengeren oda vitett portékák tevékre rakattatván, onnan *Alep*póba szoktak vitettetni, a' melly város ké-

először a' jöendő táborozásnak szerentsés ki menetelétől; *másodszor* a' szövetséges fejedelmeknek a' békesség szerzésének alkalmatosságával lejendő meg égyezésektől. Az Angliai nehéz *cavalléria* azon számra fog ennekutánna szaporittatni, mint a' könnyű lovasság, tudniillik, minden regiment 957 emberre. — A' *Hyberniai* regimentek is parantsolatot kaptak a' fő kórmány-széktől, hogy minden szempillantásban készen tartsák magokat a' táborba való menetelre. — Úgy hallatik, hogy a' *Londoni* kikötő helybe bé vitetni szokott sóra vettetett adó, a' mostani Parlamentomban alább fog szállitatni, mellynek bé szedői leg alább 100 ezer font sterlingben meg tsalták az Országok kints tárát elzteodónként.

A' melly napon, t. i. múlt hólnapnak 21 dikén a' Parlamentomi gyűllés el kezdődött, a' szokott-formalitással avagy pompával bé menvén a' király a' felső Parlamentomba, az alsó Parlamentomnak oda bé hivattatása után, illyetén órátiót mondott: *Uraim, nagy méltóságú Kérfiak!*

„ A' jelenvaló körülállások, a' mellyek
 „ közt mái napon öfzve gyűllöttetek, egész figyel-
 „ metességet kívánnak tőletek. Eggy olly perbe
 „ keverődziünk, a' mellynek ki menetelétől függ
 „ constitúciónknak, törvényeinknek, és a' vallás-

L 2

---

napi járó földre vagy on amattól. A' tengernek partján eggyenéndny táraikat, és börtökat építették a' Génuai kereskedők, 's új Alexandriának nevezték. Scanderonában ollyanföle galambok találhatnak, mellyek által 5 órák alatt könnyen el lehet Aleppóba a' nyakokbe függesztetni szokott leveleket küldeni, 's azokra ismét vátafzt venni.

Caravane eredetére nézve *Arábiai szó*; de illyetén kereskedőknek társaságát jelenti, a'

„nak fenn tartatása, nem különben a' polgári
 „társaságnak bátorsága. Meg elégedéssel kel-
 „lett azon hasznokat tapasztainak, a' mely-
 „lyek a' szövetséges Fejedelmeknek fegyverek
 „által szereztettek, és azon változásokat, a'
 „mellyek a' jelenvaló háborúnak kezdetétől fog-
 „va Európának közönséges állapotjára nézve
 „történnek. — A' Belgijomi frgyes tartomá-
 „nyok meg általmaztattak az ellenségnek azok-
 „ba való bé ütésektől, az Austriai Belgijom
 „vissza vétetett tőlök, sőt néhány fontos hely-
 „ségek el is foglalattak a' Frantzia határokön.
 „Moguntziának vissza vétetése, és az égye-
 „sült hadi seregeknek a' Rajna mellett tett elő-
 „menetelek nagy hasznára voltak a' közönsé-
 „ges dolognak, bátor már ottan egy kevéssé
 „meg fordult légyen is a' szerentse. Dél felől is
 „kemény mozdulásokat tettenek frgyeseim. —
 „Tulón városának 's kikötő helyének darab ide-
 „ig tartott birtoka nagyon akadályoztatta ellen-
 „ségeimnek fel téteteleit, és az ezen helynek ki-
 „üresítését követett környülállások, nem kü-
 „lönben kormányozó hadi tilzteimnek, 's min-
 „den seregeimnek magok viseletek, alkalmas
 „vótok és bátorságok által nagy tsapás okoz-
 „tatott a' Frantziák tengeri erejének. Ki üzet-
 „tettek *Terre-neuve*nek (Amérikában fekvő Fran-

---

*kik nagyobb bátorságnak okáért az Asiai, 's
 nevezetesen az Arabiai kietlen pusztákon, ho-
 lott a' tsevgő és cigányok módjára, telca-
 nyáron sátorok ulatt lakó Tatárokon 's Arabso-
 kon kívül, másokra találni nem lehet, a' kik
 a' magános utasokat nemcsak vagyonaiktól,
 hanem gyakorta életektől is meg fosztyák. —
 Az illyeten Caravának mindenkor jegyveres
 emberek által kísértetnek a' meg határozott
 helyig, 's onnan vissza. Az árú portekák te-
 véken vitetnek, nemcsak azért, mivel egy*

„ Frantziákhoz tartozó nagy tartomány, melly-
 „ nek kerülete 300 Fr. mélyföldet (ezzen) birto-
 „ kából, és az ottan elziendönként esni szokott
 „ gazdag halászatokból, és mind napkeleti, mind
 „ napnyugoti Indiákban szép tartományokat nyer-
 „ tünk el tőlök. A' tengeren nálunknál nem ha-
 „ talmasabbak, 's olly gyökeresen védelmezte-
 „ tett kereskedésünk, hogy annak ki terjeszte-
 „ tésére, és az ellenségtől nyert prédára néz-
 „ ve, a' mi imitt amott szenvedett veszteségünk
 „ igen tsekéység. — Azon környülállások, a'
 „ mellyek által a' frigyos Fejedelmeknek elő me-
 „ nerelek még eddig meg akadályoztatott, nem-
 „ tsak azt mutattya, hogy minékünk egész erő-
 „ vel és álhatalossággal kellerik ezen háborút
 „ folytatnunk, hanem hogy várakozásunkban is
 „ meg nem fogunk tsalatkozni. Kevés szempillan-
 „ tásig tartó erejeknek meg vonását egygy olyan
 „ alkotmánytól vették ellenségeink, a' melly sze-
 „ rént szabadosan uralkodhatnak egygy népes nem-

*teve többet el bir, mint három 's négy ló,
 hanem azért is, mivel azok három 's több na-
 pig is el szenvedhetik a' szomszóságot, Arábiá-
 nak viz nélkül szükölködő pusztaín. Magok
 számokra tömlökben szokták a' kereskedők a'
 vizet hordani — a' nagy hévség miatt, többet
 utaznak éjjel, mint nappal. Minden hét teve
 mellett egy teve hajtó szolgál, magán, maga
 a' kereskedő sem távozik el azoktól, ne hogy
 az éjjeli tolvajok a' tevéknek kötőfékjeiket el
 vagdglván, kárt tegyenek nekik. Imitt amott
 Arábiának pusztaságain találtnak ugyan ven-
 dő fogadók, de igen rosszak, 's azok is tsak
 az embereknek, nem pedig a' barmoknak be-
 fogadtatásokra, a' honnan szüntelen az ég
 alatt kellerik a' tevéket őrzeni. Az eszten-
 dőben kéttzer esni szokott Török nagy Cara-
 vánákról bőven beszéllettem Osmanografiam-
 nak első darabjában.*

„ zetek életeken és örökségeiken, a' melly által
 „ az igazságnak, felebaráti szeretetnek, és val-
 „ lásnak sarkalatos tzikkelyei meg sértetnek; de
 „ éppen ezen erő meg vonása, a' mennyiben belső
 „ békételességet és zürzavart okozott Fr. Ország-
 „ ban, vólt ezen birodalom természeti és valóságos
 „ erőtelenítésének eszköze. Noha ezen hadakozás-
 „ nak folytatásán nem keveset szomorkodom,
 „ mindazonáltal roffzúl viselnék az én népem való-
 „ ságos halznára gondot, hogyha más fundamen-
 „ tonon kívánnék békességet szerzeni azon ki-
 „ vül, a' melly annak állandóságot, Európának
 „ pedig függetlenséget és békességet szerezhet.
 „ Ezen kívánságnak bé tellyesedése Frantzia Or-
 „ szág egy oly alkotmánynak ereje által aka-
 „ dályoztattatik, a' melly valamint azon biroda-
 „ lomnak magának, úgy más hatalmasságoknak
 „ is teendősségével ellenkezik. Ezen gondolat
 „ által indítatván, szükségesnek lenni ítéltem a-
 „ zon fel tételémnek, és principiumaimnak, mely-
 „ nyek engemet vezértenek, ki nyilatkoztatását.
 „ Meg parantsoltam, hogy mind az én magam
 „ meg határozása, mind más hatalmasságokkal
 „ való meg égyezéseim és traktáim írásban ter-
 „ jeszttessenek előtökbe, a' mellyekből tapasz-
 „ taini tapasztalni, hogy Európának nagyobb ré-
 „ sze egy oly fontos dolognak eszközöltetésére
 „ magát velem égybe tsatolta. „

Folytatását más alkalmatossággal.

Hadi Történetek és Környülállások.

Koburg Hertzeg Jelentéséből.

Múlt hólnapnak 23-dik napján *Cambroy* felő
 való portázásra küldetteten ki Császár huzár re-
 mentéből való érdemes Hadnagy *Kiffzel* 40 em-
 berrel, *Cateau* mellett 150 főből álló lovas Fran-
 tziákra talált, 's azokat *Basány* kapitány segítsé-
 gere való érkezése után meg is támadta, ötöt
 közülök le vágott, többet meg sebesített, 1 had-

nagyot, 3 dragonyost el fogott, 5 lovat nyert. A' többi vissza futott *Chambrayba*. Részünkről 1 káplár fogattatott el, 's egy köz ember kapott sebet, de igen könnyűt. — A' nevezett hólnapnak 24 dikén déli után számos lovas és gyalog Frantziák támadták meg *Etonoille* alatt örrön állott vitézeinket, 's vissza is nyomták őket egy kevéssé. Ezeknek segítségekre menvén több vitézeink, az erdőbe vonták magát az ellenség, 's onnan tüzeit gyalogsága lovasaikra; hanem félvén a' gyanú pertől, apródonként mind el tűntek. Közzülök, a' mint észre lehetett venni, nem kevesen sebesítették meg; ellenben a' miéink közül égyetlen égy sem. — *Otto* Generál F. M. Lájtinánt jelentése szerént, minekutánna néhány új seregek érkeztenek volna a' *Bouchaini* erősségben fekvő Frantziákhoz, azóltától fogva nagy számmal 's gyakorra járnak ki onnan portázásra. — Illyen portázni ki ment 100 főből álló lovasságot lesett meg *Lieu St. Amand* mellett, *Ferdinand* fő hertzeg hufzár regimentéből való vitéz hazánkfi *Kováts* kapitány Jan. 25-dikén jó reggel, és mikor már jó előre boisátotta maga előtt, utánok eredett, 's egészen a' *Bouchaini* köfalak alá üzte őket. A' velek való tsatázásban 1 tiszte, 6 köz embert küldött a' más világra, sokat meg sebesített, 1 dragonyost, 3 hufzárt el fogott, 6 lovat el nyert, önnön maga pedig leg kisebb kárt sem vallott.

Heidelbergában Jan. utolsó napján költ tudósítások szerént, nemcsak *Wormátziót*, hanem *Frankenthált* is oda hagyták a' Frantziák, 's *Oggersheimig* vonták magokat vissza. Seregek égygyik részének fő kvártélyá *Strafsburgban*, a' másik pedig *Landauban* vagyon.

Más hadi Környüállások.

Frankfurt 30-dik Jan. Tegnap este érkezett ide *Möllendorf* Pruffzus Feldmarsal, a' ki mindgyárt más nap *Moguntziába* ment. Jan. 31-di-

kén Frankfurtba érkezett Gr. *Schulenburg* Prussziai titkos Status- és hadi miniszter 's lovas Generál Lieutenant is, a' ki a' táborozó seregek számára készítettett eleséget, magazinumokat, 's egyéb economicumokat fogja ottan jobb rendbe venni, mint voltak ennekeiotte. *Möllendorf*, a' mint már éggyszer említettem, igen kedves embere volt II *Fridriknek* a' benne tapasztalt szép talentomokért, most 69-ik elztendejében nagyon, még is mindenkor friss és szorgalmatos, minden reggel fel két ötödfél órakor, 's 5 órakor pedig dolgozóhoz lát. Éggy Berlinben fekvő szép regimentnek tulajdonosa, 's Berlinnek fő kormányzója. — Lengyel Országból lett vissza-térésekor emeltetett Feldmarsalságra, a' melly ritkán szokott a' Prussziai Birodalomban meg történni, 's II *Fridrik* éggyetlen égggy Feldmarsalt sem tett a' hét elztendei háború után, a' mostani uralkodó Brunsvigiai hertzegen kívül, akarván az által is királyi kints-tárának kedvezni. Ottan égggy Generál Májornak 6000; égggy Generál Lajtnántnak 9000; égggy Feldmarsalnak pedig 18000 forint elztendei fizetése szokott lenni. Gróf *Schulenburg*, tudományainak a' *Hálai* fő iskolában lett végeztetése után katonává lett, 's mingyárt első lépéssel zászlótartóvá tétetett II *Fridrik* által a' *Potzdámi* testőrző első batalionnál. Itten mindennapi alkalmatossága lévén ezen bölts királynak, Gr. *Schulenburg* rendkívül való talentomának, szép tudományának, és nagy dolgoknak végbe vitelére lett természetnek ismérésére, zászlótartóból Obesternek 's égyersmind belső Cabinet miniszternek tette ötöt 22 elztendős korában, a' melly hivatalját mind ekkorig uralkodó Fejedelmeinek tökéletes meg elegendésekkel viselte. Ezt az anekdotát Berlinben laktomban hallottam felőle, a' dolog is három vagy négy elztendőkkel történt annakelőtte, és az említett miniszter most a' leg szebb idejében való ember.

A' *Hassia - Casseli Landgrafatusban* minden ép és egészséges férfi lakos 18 elztendőtől fogva 50 elztendősökig, fegyvert fogtanak, és 9 regementre olztattattak fel, mellyek azon hertzezségnek nevezetesebb városaiba, u. m. *Kasselbe, Marpurgba, Ziegenheimba, Hersfeldbe, Eschvégebe, Geismárba, Rintelbe, Rheinfelsbe, és Hanau*ba tétettettek őrizetbe. A' *Marpurgba* helyhez-tettetett regement 3 batallionból, 's mindenik batallion 4000 emberből, és így 12 ezer főből álló az oda való őrizet. Hogyha mindenik 9 regement ilyen erős, tehát 108000 főből áll az a' kilentz regement, melly szép summa egy hertzezségből. Mindeniknek setét-két mundurja vagyon, és mint a' rendes katonáknak, felső és alsó fegyverek, p' trontáskájok s. a. t. Ezek egyedül hazájoknak védelmezésére fegyverkezettettek fel.

Hasonló jó patriotismus tapasztaltatik több fejedelmiben és lakosiban is a' N. Birodalomnak. Minden her zezségekből öszve gyűjtetnek a' vadászok, és seregekre olztattatván fel, szüntelen gyakoroltatnak a' fegyverben, 's készítettnek a' közönséges ellenség dühösködő hatalmának megfojtására.

Ellenben az ellenség is keményen láttatik magát készíteni. Az Északi Fr. armadiánál lévő Generálok és N. biztosok minden töllök ki tehető erővel munkálkodnak, a' Frantzia seregeknek a' N. Gyűlés által minap meg határozottatott mód szerént való organizatiójokban. — *Jourdán* Generál az egész Frantzia határt személlyesen megjárta, 's meg vizsgálta. Minden linea trupok (igy nevezettnek Fr. Országban a' rendes seregek) és régi nationalis gárda batallionok meg tellyesítettnek az első requisitióból, avagy inkább insurrectióból való ifjúsággal, a' meg maradtak pedig a' véghelyi várakba helyhez-tettetnek, 's ottan gyakoroltatnak a' fegyverben. Egy atallyában nem hihettyük, a' mit néhány közönséges levelekből olvasunk, hogy t. i. a' N. Gyűlésnek meg határozása szerént minden férfi gyermek 10 elz-

tendő korától fogva 16 esztendő koráig bittal exercirozni tanittatik; úgy hogy mikor már elegendő ereje vagyon a' fegyvernek viseletére, már kész katona, úgy tudja az exercitiumot, mint a' leg régibb katona. Az illyetén híreket mi csak haszontalan kérdéseknek lenni tartjuk, a' melyekre természetek szcrint hajlandók a' Frantziák. Valamiképen a' Frantzia gyalogságnál, úgy a' lovasságnál, és ártillériánál is sok újítások mennek végbe, ezzel a' külömbséggel, hogy ezek közzé, a' leg alkalmatosabb ifjak választatnak ki. Az ezekről szólló magános levelek még ezt is hozzá teszik, hogy a' *Dovay* és Fr. Flandriai ágyúöntő műhelyekben éjjel nappal dolgoznak a' munkások, és hogy hat hetek alatt 100 ágyú, 60 puskaporos szekér, és 12 ezer liota küldettett Párisból *Rysselbe*. Tsak nem minden újság levelek azt hirdették, hogy *Jourdán* Generálnak parantsolattya lett volna a' N. Gyűléstől *Valencia* várának vissza vétetésére: a' miképen mindazáltal a' környülállások mutatták, nem abban, hanem a' Frantzia határoknak védelmezésekre szükséges készületekben és rendelésekben láttatik ő leg inkább foglalatoskodni.

Múlt hólnapnak 29-dik napján egy Frantzia tizt és trombitás küldettetett *Manheimba*, a' ki illyen foglalatú levelet vitt az oda való hadi kormányozónak: „A' *Moseli* Fr. armádiának *Ogersheimi* fő kvártélyából, *Pluviose* hólnapnak 11 dik napján (értsd *Januarius*nak 30-dik napját) a' Frantzia égyetlen égy és fel oszoltatlan respublikának 2-dik esztendejében. — *L' Hoche* polgár a' *Moseli* armádiának kormányozója, a' Fr. Respublicának nevében. Kényszeritem *Manheim* városának hadi kormányozóját, Előjáróit, és lakosait, azon helységnek 24 óra alatt való által adására, és kapuinak kormányom alatt lévő armádia előtt való felnyitásokra. Az emberiségnek dolga végtére is diadalmaskodik — a' Fr. respublikának segei mindenfelől győződelmeskednek — jaj an-

„nak, a' ki erről kételkedik. A' *Manheimi* lakosoknak a' véres ostromból származni szokott fájdmaktól való meg mentésekre, kívánom azon várost fel adattatni. Mihelyt az általam meg határozott idő el múlik, azonnal égyebet magára nem várhat nemes gondolkozású nemzetünknek igazságos bocszúállításánál, a' melly tsak akkor szokott ellenségeinek meg engedni, midőn azokat már egézfien le taposta a' földre. „ — Ez a' fenyegetődző levél feltétebb nagy félelmet és rémülést okozott a' lakosoknak sziveikben; még is mindazonáltal, ilylyetén válaszolt küldött arra *Manheimnak* kormányzója: „ *Uram! Vettük kegyelmed levelét, mellyet nem tartunk a' válasz adásra méltónak lenni.* Báró *Belderbusch* *Manheimi* fő kormányzó.

Bámulásra méltó dolog, hogy a' melly órában ilyen fent hajazó, 's magas hangal tellyes levelet küldött *Hoche* *Frantzia* *Generál* *Manheimba*: ugyan abban vissza vonta seregeit, 's ki üresítette *Mundenheimot*, *Friesenheimot*, *Oggersheimot*, *Frankenthált*, és több körül belől fekvő helységeket. Ezen vissza menetelekkor sok embereiket el vesztegették a' magyar húsziárok. — Nevezetesen *Csifzár* fő hadnagy *Sándor Leopold* fő hertzeg regementéből 20 hufzárrel 30 lovas vadázt tsipett el, 's még többet aprított le közzülök. Erről a' szerentsés történetről hosszasan és világosan beszélnek a' külső, 's nevezetesen a' *Hanau* újságok. Örömmel hirdettyük, ezen vitéz hazánkfianak már sok izben mutatott hadi virtusait.

A' polgári hitet le nem tett *Frantzia* papok közzül igen sokan mentenek *Angliába*, 's nevezetessen *Londonban*, holott illendő segítséget találtak a' szerentsétleneken szánakozni tudó lakosoktól, a' kik minden hólnapban nagy summa

pénzt gyűjtöttek öfzve ezen szegény papoknak meg vigafz'altatásokra. E' most meg szünvén, maga a' Fels. Angliai király reudeltnekiek segítségét.

Eggy gazdag árendásnak hajadon leánya el tévelyedvén Londontól nem meffze, mindeafelől kerestetett szorgalmatos szüléi által. Nénány napok múlván, azt álmodvan eggy ismerőjök, hogy a' leány a' viz partyának eggy odvába fúladott vólva, 's még most is ott heverne hólt teste, meg jelentette a' fzerentsétlen hajadon attyának átomlátását, 's vele eggyütt ki menvén a' viz partyára, azon helyen, 's azon gödörben találták a' hólt testet, a' hol meg álmodta. És így nem mindenkor kell az álmodot meg útálni.

Magyar Ország.

Piross. Januariusnak 31-dik napján 1794-dik éfztendőben.

Eggy igen szomorú történetet kívánok közleni a' *Magyar Kurirral*, talám lesznek olyanok, a' kik valami tanúságot vehetnek belőlle, mivel nemtsak a' törvényből, hanem a' példából is lehet tanulni.

Az el múlt hétfőn, u. m. Januáriusnak vagy Bóldog affzony havának 27-dik napján, Tek. N. *Bics* Vármegyében fekvő M. Gróf *Hadik* Dominiánának igen szép és népes fő Mező városában *Futakon*, olyan rettenetes égés és gyúladás történe, hogy az, az által okozottú ifzonyú nagy rómlásnak valaha lejendő helyre állitását, ember mód fzerént gondolkodván, tsak reményleni, avagy képzelní is allig lehet. A' tűz reggeli 10 óra tájban támadott, ifzonyú nagy szaraz szélvélzfben, a' Rátz városnak, vagy az úgy nevezetett *O Futaknak* éppen a' derekán, a' leg szebb épületek között; és déli 12 óráig tartott, melly kevés idő alatt, a' városnak dízesebb réize (a'

közönségesebb vélekedés szerépt mintegy 460 házak, mert még lehetetlen volt bizonyosan meg tudni) füsté és hamuvá változott.

A' gyuladást, az előttem leg hihetőbbnek láttzó tudósítás szerépt, egy gondatlan zsirt olvasztó aszfizyonynak serpenyójében lángot vetett zsirja okozta: a' ki a' meg gyuladott zsiros serpenyöt, nemhogy fedővel, vagy valami más egyéb eszközzel bé fedvén, meg fojtotta volna; hanem még ki vitte az ereszt alá, óltani hogy már: de ennek az éretlen gondolatnak bezzeg keserü leve a' gyümöltse.

A' kár ki mondhatatlan és le irhatatlan. — *Belgrád* várának minapi ostromoltatásakor olyan ifzonyú romlás vólt, kivált a' felső várban, hogy a' vár közepén lévő mélységes kútba rejtezett *Bassa* ilyen líókra kéntelenítetett fakadni: *Ha tsak az Isten az égből le nem száll, és maga nem óltalmazza a' várat, lehetetlen külömben meg tartani.* Én ebbe a' sok fatumokon által ment hires városba bé mentem tsak hamar a' meg vétel után (n), és meg álván az ölvze omladoit, és sok helyt egész porrá égett kövek között, irtódzással bámúltam. De még is hogy most az égés után mindgyárt más nap a' még akkor is büdös füstben és tüzben fetregő *Futak* várossát meg láttam, azt találám hirtelen mondani: Már ilyen romlás talám *Belgrádon* sem vólt. Ölvze olvadtak sok helyeken a' leg erősebb bólt-hajtások is:

(n.) *Négyszer vólt akkor tsak hamar egymás után szerentsém Belgrádnak meg látogatásához; kétszer pupoltam is benne, és Úr vatso-róját szolgálattam a' Református katonáknak számokra; még pedig utóljára, t. i. 1791 dik esztendőben, Aprílisnek 28-dik napján, az akkori Belgrádi kommendáns úrnak, kéldmurs. l*

le omlodoztak sok kő-falak és kő kémények is. A' Cancellária a' többekhez képest mind bátor-ságosabb helyen fekütt, a' nagy magas templom és torony igen nagy óltalmára lévén; mind pedig jó magas és tserép zszindely alá vett épület volt, még is meg gyúladt, és egész éjjel sem tudták el óltani. A' bóltok is porrá égtek, égyyen kívül, mellyben a' portékát a' jó eröss bólt-hajtás meg tartotta. A' lúdak, pujkák, sertések, sőt az istállók-ból nagy iggyel bajjal ki szabadított sok barmok is meg süttek a' lángal el borítottott úz-tzákon. Minthogy a' tűz igen hirtelen repült mindenfelé az ifzonyú szélvélznek sebes szárnyain, sokan a' leg gazdagabb házakból sem hozhattak ki egyebet, a' rajtok lévő hétköz-napi ruhájok-nál. Mindenütt a' sok sirás 's jajgatás hallatott. Ki a' falba, ki a' sutba rejtett, de el enyészett pénzetskéjét vájkitskálta a' tüzes hamuba; ki el tévejedett, vagy talám el is égett gyermekének szénné vált tsontyaait kéresgélte a' gözölgő hólt szenek és füstölgő üszögök között. Eggy bizonyos kereskedonek 10 ezer forintya olvadt öfz-ve. Ugyan ki gondolná, hogy valaki az Isten-nek ilyen szörnyű és egész égő poklot ábrázoló ítélete között ragadozásra vetemedne? még is ar-ról panaszolkodik eggy bizonyos esmerösünk, hogy az ő udvarára bé nyargalván szép szin a-latt üres kotsival eggy esmeretlen rofz jó-akaró-ja, a' meg rettent gazda leg drágább portékájá-

---

Wallis Mihály úr ő Excellentiájának, a' ha-di Tanács mostani bölts Elölülőjének rendelé-se és parantsolattya szerént. Melly nagy Méltóság ugyan akkor Grófi asztalához is mel-toztatott hivattatni eggy Obester által, és ot-tan külömb-külob rangú nagy vendégei előtt velem igen nyájason beszélgetni.

val, meg rakja az esmeretlen kotsit, 's úgy el vitte, hogy máig is oda van vele. Ugyan ezt beszélik a' Dunának túlsó partjáról által jött zsvákok felől is: a' kik a' Duna partjára ki hor-dott portékákat szinte erővel is kívánták volna rakni, és bátorságosabb helyre szállítani, úgy hogy utólyára ütlekkel kellett jó-akarajtokat meg kölfözni.

Több gyúladások is történtek mostanában. — *Báltsénben*, túl a' Dunán, a' múlt Szombaton, a' mint hallom, el égett valami 30 ház; *Kárló-tzán* is három. — Ugyan ezen Izerentsétlenség érte a' minap *Hód Mező-Vásárhelyet* is, kétfzer éggymás után, mellynek magam is szemmel látott tanúja voltam. És ezt a' történetet nem annyira Izmorúsággal, mint örömmel kívánom említeni, a' *Vásárhelyieknek*, mint e' részben igen szép rendet tartó, és jó tűz-óító embereknek közönséges ditséretekre. Ez a' *Tifzából* fél hód formára ki kerkedő Hód vize mellett fekvő rop-pant Mező-város tsupa nádból és gyékénből lát-tatik állani. A' nád-kútak, vagy nád kazalok olly sűrűen állanak sok udvarokon, hogy irtód-zás ottan még tsak gondolkodni is a' gyúladás-ról. És talám erre nézve is méltán lehetne ezt *Nád-városnak* nevezni, a' mint leg közelebb éggý jeles úri embertől (Tek. *Szaplotzoy* úrtól) hal-lám, hogy magok a' lakosok önként igy kíván-ták nevezni éggý alkalmatossággal. Itten a' fely-lyebb-való éftendőben éggýnéhány izben gyúla-dás támadott — de a' tűz-óítás' mesterségét jól értő lakosok szorgalmatossága mindenkor Izeren-tsésen meg fojtotta. Közelebb, mig én két na-pokig ott múlattam, az alatt két gyúladás esett. Még pedig az első, melly Januariusnak 19-dik napján vasárnap déli 12 órakor ütött ki, éggý kettős száraz malomnál, valami köles ondóba akadott, és ott sok ideig eméftödött tüzről vé-vén erdetet, a' mint sajdithattam, olly félelmes, az az, szeles időben támadott, hogy sok gyeoge

szívű személyeket, nemcsak a' hideg borzogatott, hanem még az ájulás is környékezett. A' tűz-óltóknak fejek felett 6-dik 's 7-dik ház ellen is el vitte a' szél a' tüzet, 's ott vetett lángot; még sem égett több meg a' két száraz malomnál, két háznál, 's ugyan annyi istállónál. A' második gyúladás 21-dik Január. esett, 6 óra előtt egy kevéssel; de mingyárt meg fojtódott, nem lévén ottan több prédája *Vulkánusnak*, a' gazdának meg gyúladott égy istállójánál és házánál.

Az ilyen szerentsés tűz-meg-vétel' okának a' többek között azt a' jó rend tartást gondolom lenni: Hogy nem szabad itten senkinek tűz óltó eszköz nélkül közelíteni a' tüzhöz, hanem vederrel, rotskával, tsáklyával, vízi puskával, vizes ponyvával, pokróttzal s. a. t. Külömben a' szájokat haszontalan tató embereknek a' szabadság mellett hamar a' nyakok közzé vernek. Erről a' példáról mások is himet varhatnak magoknak. Én most nem kívánom senki nyakába fértzelni - talám késő is volna.

Azonba a' dolognak summája ez: Ez a' ki mondhatatlan károkat okozott mostani nagy tűz gyúlassza fel minden érzékeny szivekben az igaz felebaráti szeretetnek tüztét, hogy azok, a' kik házaikkal 's javaikkal épségben maradtak, legyeknek gyámolai és tápláló tárházai a' szinte utolsó szükségre és éhel halásra jutott gyámoltalan kárvallott attyokfiainak.

Nállunk az egész télen kellemetes és egedelmes tavaszi forma lágy meleg napok jártak, de sokszor szélveszesek.